

Economie en menselijk geluk

Studenten vragen nogal eens: „Waar komen onze economische doelstellingen vandaan?” Het is zo iets als: „Waar komen de kinderen vandaan?” We denken dat we het antwoord weten, maar we weten het eigenlijk niet. Sommige van onze doelstellingen lijken zo vanzelfsprekend, dat we ons niet of nauwelijks realiseren dat het nog doelstellingen zijn. Een van die vanzelfsprekendheden is dat wie naar een hoger inkomen opklimt, er beter aan toe is. Het is het uitgangspunt van alle politici en ministers. Het is het uitgangspunt van alle leerboeken in de economie waarin men de lezer moeizaam door een systeem van curves naar steeds hogere welvaart laat opklimmen. We zijn zo geïmpregneerd met deze gedachte, dat we zelden overwegen of het een realistische gedachtegang is. Ook andere, minder ontwikkelde, landen worden door ons flink in dezelfde carroussel gezet. Door ontwikkelingshulp zullen deze landen er – zo zeggen we – ook beter aan toe worden. Dat dat alles nogal relatief en misschien wel ijdellijk is, komt maar een enkele keer naar voren. Het komt bijvoorbeeld naar buiten bij die enquêtes waarin mensen gevraagd worden of ze er de laatste jaren in welvaart op vooruit zijn gegaan. Terwijl economen met de cijfers in de hand haarfijn voorrekenen dat dit pertinent het geval is, wordt het even pertinent door de geënquêteerde volksstammen ontkend. Ze voelen zich er niet beter aan toe. Als dat zo is, wat zijn dan onze doelstellingen en al onze leerboeken nog waard? Het komt tot de uitdrukking in tabel 1, waarin geprobeerd is menselijk geluk in verschillende landen te vergelijken met het nationaal inkomen per hoofd over de periode 1960-1963¹ (Persoonlijk geluk is hier gemeten door

personen in een steekproef zichzelf een cijfer lopend van 0-10 te laten geven voor hun gevoel van geluk). Men ziet dat een duidelijke correlatie ontbreekt. Het menselijk geluk – zoals dit door mensen zelf wordt gepercipiëerd – stijgt niet met het inkomen per hoofd van de bevolking. De overigens op niets gebaseerde veronderstelling van de economen, dat „welvaart”, dat wil in de leerboektaal zeggen onze subjectieve behoeftenbevrediging, stijgt met het inkomen (maar in minder dan evenredige mate) wordt door dit soort onderzoek-resultaten niet bevestigd. Het zou eigenlijk aanleiding moeten geven om eens beter na te gaan hoe diep we ingesneeuwd zijn in onze conventionele onbewezen wijsheden.

Ook wanneer we de ontwikkeling in de tijd waarnemen, blijkt – althans uit de volgende gegevens voor de Verenigde Staten – niets van een samenhang tussen stijging van nationaal inkomen en toeneming van menselijk geluk. Tabel 2 geeft een beeld.

Zowel wanneer men naar het aantal mensen kijkt dat zich gelukkig voelt als naar het aantal mensen dat niet gelukkig is, valt geen duidelijke samenhang met de groei van de welvaart te ontdekken. Van 1952 tot 1970 nam de welvaart per hoofd van de bevolking in de Verenigde Staten sterk toe met ongeveer 50%!

Samenhangen tussen inkomen en geluksgevoel blijken daarentegen wel naar voren te komen als we voor elk van de verschillende landen *afzonderlijk* het gepercipiëerde geluk correleren met de inkomensverschillen in die landen. Dat zou kunnen wijzen op het feit dat niet de absolute hoogte van ons inkomen belangrijk is, maar het inkomen in verhouding tot dat van anderen. Onwillekeurig is men na het voorafgaande geneigd om Boulding te citeren: „Should not the increase in gross national product be a worry and not the increase in consumption be a crime?”

tabel 1

Land	Reëel inkomen per hoofd in \$	Gemiddelde waardering voor persoonlijk geluk (0-10)
Nigeria	134	4,8
India	140	3,7
Egypte	225	5,5
Philippijnen	282	4,9
Panama	371	4,8
Brazilië	375	4,6
Joegoslavië	489	5,0
Cuba	516	6,4
Japan	613	5,2
Polen	702	4,4
Israël	1027	5,5
West-Duitsland	1860	5,3
Verenigde Staten	2790	6,6

Noot

¹ Deze en de volgende gegevens zijn ontleend aan: Richard A. Easterling, Does economic growth improve the human lot, mimeo, University of Pennsylvania, USA.

tabel 2

Nationaal inkomen en verdeling van persoonlijk geluk in de Verenigde Staten 1947-1970 (aantal personen in % van de totale steekproef).

Totale bevolking	Zeergelukkig	Tamelijkgelukkig	Niet erggelukkig
1952	47	43	9
1957	53	43	3
1963	47	48	5
1966	49	46	4
1970	43	48	6